

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-55>

УДК 339.5

ЕС ТА КИТАЙ: РОЗВИТОК ТОРГОВЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

EU AND CHINA: DEVELOPMENT OF TRADE VISIONS

Черняєва Анна Олександрівнакандидат економічних наук, доцент,
Харківський торговельно-економічний інститут
Української інженерно-педагогічної академії
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8600-5990>**Chernyaeva Anna**Kharkiv Institute of Trade and Economics
of the Ukrainian Engineering Pedagogics Academy

У статті розглянуті проблеми торговельних відносин між Китаєм та країнами Євросоюзу. Проаналізовано обсяг торгівлі між цими країнами у динаміці. Сьогодні Китай є торговельним партнером для ЄС №1. Проаналізовано причини розвитку міжнародної торгівлі між Китаєм та ЄС. Це передусім багатовекторна торговельна стратегія та бажання зменшення впливу США. Для багатьох країн ЄС з сильною економікою ринок Китаю в умовах кризи в зоні євро стає одним із перспективних напрямків власного експорту. Це дозволяє зберегти високу господарську динаміку країн ЄС. Визначено фактори, що можуть заважати розвитку цього типу міжнародних відносин. До цих проблем належить розбіжності щодо доступу до ринків, зростаючою китайською конкуренцією, політика ЄС щодо Китаю, прагнення ЄС стратегічної автономії, інструментарій щодо Китаю, ризикована стратегія та розвинена трансатлантична співпраця.

Ключові слова: інвестиції, торгівля, ЄС, Китай, ризики, переваги, стратегічне партнерство.

The article examines the problems of trade relations between China and the European Union. The volume of trade between these countries in the dynamics is analyzed. Today, China is a trading partner for the EU № 1. The reasons for the development of international trade between China and the EU are analyzed. This is primarily a multi-vector trade strategy and the desire to reduce US influence. For many EU countries with strong economies, the Chinese market is becoming one of the most promising areas of domestic exports in the crisis in the euro area. This allows maintaining the high economic dynamics of the EU. Strengthening EU-China economic contacts is not accompanied by a deepening of the EU-China strategic partnership in the political sphere. The EU and China have different meanings in the content of such a partnership. There are significant political differences between the EU and China (from the EU embargo on arms and military equipment to China and Europeans' claims to human rights in China, to some differences with some EU members, such as Taiwan). EU policy towards China is determined by economic interests, especially in the field of trade and investment, so some countries play a more prominent role in this process than others. The EU, and Germany in particular, continue to see the potential benefits of China's economic growth. Trade disputes between partners are quite difficult at times. Factors that may hinder the development of this type of international relations have been identified. These issues include differences in market access, growing Chinese competition, EU policy towards China, the EU's pursuit of strategic autonomy, tools for China, risky strategy and developed transatlantic cooperation. EU-China trade is booming today. Knowledge of the development trends of this trade will allow to determine the directions of international logistics flows and thus be actively involved in international trade. China is becoming an active trading partner for countries around the world, and against the background of these trends, Ukraine's favorable geographical location will provide a significant economic effect.

Keywords: investments, trade, EU, China, risks, advantages, strategic partnership.

Постановка проблеми. В останні роки спостерігається явне зростання взаємного інтересу ЄС та Китаю. Він підкріплюється швидкою активізацією економічних контактів. Адже незважаючи на культурні, а часом також і ідейно-політичні бар'єри з Китаєм і тради-

ційну орієнтацію господарських зв'язків на США, Швейцарію, Туреччину та деякі інші країни, у ЄС може не залишитися вибору, якщо інші стратегічні партнери самі поступляться своїм місцем Китаю у зовнішніх зв'язках Євросоюзу. Сьогодні у розпорядженні китай-

ської публічної дипломатії також з'явилися такі інструменти, як інвестиції, кредитування та фінансові важелі. Асиметрія між Пекіном і Брюсселем зберігається, хоч Китай і висунувся в локомотиви глобальної економіки. Це пояснює зростання взаємності з боку європейців. Китай дуже розбірливий у відносинах із Євросоюзом: він зосереджений на своїх безпосередніх інтересах і часто ігнорує у своїх пропозиціях норми ЄС. Єврокомісія висунула нові інструменти торговельного захисту та розвиває ініціативу трьох ключових членів ЄС із контролю іноземних інвестицій. Це не поворот у бік протекціонізму: Європа націлена на співпрацю, але їй треба діяти енергійніше щодо Китаю, який поки що не надто реагує на її запити.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Багато вчених-економістів займалися питання міжнародної торгівлі. Серед таких робіт слід виділити праці таких, вчених, як Huafei Q. [3], Ross J. [4], Venger V. [5], Захарін С.В., Лі Інін, Ван Веньцян [6], Костенко Н. [7], Лавніквич Д. [8], Родченко В.Б., Прус Ю.І. [9] та багато інших вчених. Проте безпосередньо розвиток міжнародних торговельних відносин Євросоюзу та Китаю на в сучасних умовах вивчено недостатньо.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Питання торговельних відносин між ЄС та Китаєм розвиваються досить стрімко і динамічно. Тому треба визначити основні напрями розвитку цих міжнародних відносин.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення основних напрямків розвитку міжнародної торгівлі між Європейським союзом та Китаєм. У статті проведена оцінка цього впливу.

Виклад основного матеріалу дослідження. В останні роки є помітне посилення торгових та інвестиційних зв'язків ЄС і Китаю. Наприклад, за останні роки товарообіг ЄС з Китаєм зростає щорічно на 8,9%, тоді як загалом із зовнішнім світом (включно з КНР) обсяг торгівлі ЄС збільшувався щорічно на 4,7% [1]. При цьому йдеться не тільки про обсяги поставок китайських товарів, що постійно зростають, на європейські ринки, що могло б свідчити лише про загострення економічного суперництва Старого Світу та Китаю. Для Німеччини та інших країн ЄС із конкурентоспроможною економікою наявність ємного ринку Китаю в умовах кризи в зоні евро стало одним із найбільш рятівних напрямків переорієнтації власного експорту. У результаті

збереження високої господарської динаміки у Німеччині та ще кількох членах ЄС утримує на плаву всю економіку Євросоюзу.

В результаті Китай став першим за значенням торговим партнером ЄС у 2020 році. У 2011 р. на КНР припадало 8,7% товарного експорту ЄС та 17,1% товарного імпорту, а також 4,3% експорту та 3,7% імпорту послуг. За останні роки спостерігався колосальний ривок Китаю – адже у 2000 р. на нього припадало, наприклад, лише 3% товарного експорту ЄС та 7,5% товарного імпорту (а 2007 р. – відповідно 5,8% та 16,1%). При цьому з усіма членами ЄС, крім Німеччини, Китай має стійке позитивне сальдо в торгівлі [2].

Ще помітніші зрушення сталися в умовах світової кризи у сфері взаємних транскордонних інвестицій. По суті, вулиця з одностороннім рухом з переведення виробничих потужностей з ЄС до Китаю перетворилася на зустрічний потік капіталовкладень. Щоправда, поки що кількісно домінують інвестиційні потоки з європейських країн. До того ж в обох напрямках прямі інвестиції – найстійкіший вид транскордонних капіталовкладень – забезпечують трансфер технологій переважно лише з Євросоюзу до Китаю. Адже китайські прямі інвестори в ЄС демонструють не так мотиви експлуатації наявних у них активів, як мотиви додавання нових активів. Зокрема, можна згадати придбання шведської Volvo Cars за 1,5 млрд. дол. у 2010 р., яке здійснила китайська Geely Holding Group [7].

Таким чином, посилення економічних контактів ЄС та Китаю не повинно вводити в оману, ніби воно супроводжується поглибленням стратегічного партнерства ЄС та Китаю у політичній сфері. Насправді ЄС та Китай вкладають різний зміст у зміст такого партнерства. Більше того, незважаючи на формальний прогрес щодо розвитку стратегічного партнерства, між ЄС та Китаєм зберігаються суттєві політичні протиріччя (починаючи від ембарго ЄС на постачання зброї та військової техніки до КНР та претензій європейців щодо дотримання прав людини у Китаї, до деяких розбіжностей з окремими членами ЄС, наприклад, щодо Тайваню). Досить складними часом виявляються торговельні протиріччя партнерів [3].

Ще більш показовими є численні публікації європейських експертів, які представляють різні аналітичні центри. Більшість робіт показує, що проголошене стратегічне партнерство ЄС та Китаю позбавлене стратегічного характеру. Інакше кажучи, їхнє партнерство не відповідає базовим критеріям, а саме [5]:

- спільні інтереси та очікування;
- довгостроковий характер;
- багатофункціональність партнерства (від економіки до екології, соціальної сфери до проблем безпеки);
- глобальне охоплення;
- принципова відмінність від інших форм партнерства (інакше немає сенсу саме у стратегічному партнерстві) [1].

Можна сперечатися, як чітко в ЄС визначено поняття стратегічного партнерства [2]. Більше того, складається враження, що слово «стратегічний» – не більше ніж бренд. Його в ЄС почали використовувати для всіх значних партнерів інтеграційного угруповання: США, Канади, Японії, Росії, Китаю, Бразилії, Індії, ПАР, Мексики, а нещодавно і Південної Кореї. Однак безвідносно до адекватності популярного у політиків терміну очевидно, що ЄС та КНР як партнерам важко знайти спільні інтереси, а спільні пріоритети, як і раніше, концентруються у сфері бізнес-контактів.

Справа навіть не в тому, що ЄС з побоюванням ставиться до ідей зближення з Китаєм з метою подолання негативних наслідків тісної прив'язки до США. По ряду напрямків ЄС міг би використати можливості, що відкриваються перед європейськими країнами внаслідок поглиблення партнерства з різними зростаючими центрами сили у світі, у тому числі внаслідок останньої глобальної кризи. Однак координація інтересів окремих країн-членів ЄС у сфері зовнішньої політики, як і раніше, є вкрай складною.

Визначимо групи основних проблем у відносинах ЄС та Китаю. До них належать:

1. Доступ до ринків.

Європейські компанії та політики вже давно розчаровані обмеженим доступом до ринків у Китаї. Багато секторів або були відкриті для іноземних компаній, або були доступні лише через спільні підприємства з місцевими партнерами.

2. Китайська конкуренція.

Операційне середовище для компаній у Китаї – не єдина проблема для ЄС. Уряди також стурбовані впливом економічної діяльності Китаю в Європі та зростанням конкуренції з боку китайських фірм, часто на такій основі, яку багато політиків та представників бізнесу вважають несправедливою [8].

3. Формування політики ЄС щодо Китаю.

Зовнішньоекономічні відносини ЄС значною мірою регулюються на рівні союзу, що потребує схвалення різних країн із різними інтересами, сприйняттям загроз та оцінкою терміновості

проблеми. Це сприяло тому, що досі не існує всеосяжної стратегії ЄС щодо Китаю. Жодна коаліція чи держава-член не наполягали на більш конфронтаційній лінії. В основному всі держави-члени проводять, як вони вважають, прагматичну політику щодо Китаю, розглядаючи його як конкурента та партнера.

4. Політика ЄС щодо Китаю.

Оскільки політику ЄС щодо Китаю визначають економічні інтереси, особливо в галузі торгівлі та інвестицій, деякі держави-члени відіграють більш помітну роль у цьому процесі, ніж інші. ЄС та, зокрема, Німеччина продовжують бачити потенційні вигоди від економічного зростання Китаю.

5. Прагнення стратегічної автономії.

Поєднання меркантилістського підходу до Китаю, включаючи спроби домогтися від нього невеликих поступок у доступі на ринки, та зосередження уваги на захисті цілісності та міцності єдиного ринку частково зумовлено геополітичною оцінкою, зробленою європейськими лідерами. За тривалим процесом усунення США акценту своєї зовнішньої політики з Європи на Азію, були дії адміністрації Трампа, які глибоко підірвали довіру Європи до трансатлантичних відносин. Останнє включало загрози Трампа відкликати гарантії безпеки США для Європи та економічний конфлікт низького рівня через запровадження тарифів. Це, зокрема, загроза запровадження тарифів на німецькі автомобілі, підтвердило для канцлера Ангели Меркель, що «епоха, коли ми могли повністю розраховувати на інших, дещо закінчилася». Тим часом, для Франції, яка завжди розглядала ЄС як важіль свого впливу у світі, це посилило важливість створення більш незалежного ЄС у галузі геоekonomіки та безпеки.

6. Інструментарій щодо Китаю.

Відповідно до своїх міркувань щодо доступу на ринки та конкуренції Європейський Союз останніми роками розробив набір інструментів економічної політики, в основному оборонного характеру. Чільне місце серед цих заходів займає система перевірки прямих іноземних інвестицій, яка почала функціонувати наприкінці 2020 року.

7. Ризикова стратегія.

Безліч невеликих заходів у наборі інструментів ЄС мають частково захистити єдиний ринок від спотворень, спричинених економічною моделлю Китаю. Однак у більшості випадків їхній вплив, швидше за все, буде обмеженим. У Європейському Союзі зберігаються глибокі розбіжності щодо напряму його промислової політики [6].

8. Трансатлантична співпраця.

Зміна адміністрації США у 2021 році відкриває більше можливостей для співпраці ЄС та США щодо Китаю. Адміністрація Байдена відкрито заявляла про своє бажання працювати з союзниками з цього питання та з інших глобальних викликів, на відміну від адміністрації Трампа. Водночас, рішучий підхід США зберігає підтримку обох сторін.

Висновки. Відносини між ЄС та Китаєм мають будуватися на взаємності і що сторони мають однаково отримати вигоду від розвитку цих відносин. Вважалося, що завдяки зміцненню відносин з рештою світу Китай поступово перейде до ринкової економіки та системи правової держави. Але це твердження виявилось хибним.

Китай, своєю чергою, недооцінив Євросоюз. Навіть у важкі для ЄС роки Китаю було не просто оминати складну систему правил і норм, що об'єднують країни Європи. Проте Пекін, як і раніше, розглядає Європу лише як безліч суверенних держав, які просто входять до регіональної організації — ЄС. Можливо, тому Китай переоцінює свій вплив у Європі.

Торгівля між ЄС та Китаєм сьогодні стрімко розвивається. Знання тенденцій розвитку цієї торгівлі дозволить визначити напрями міжнародних логістичних потоків та завдяки цьому активно включатися у міжнародну торгівлю. Китай стає активним торговельним партнером для країн усього світу та на тлі цих тенденцій вигідне географічне розташування України дозволить отримати значний економічний ефект.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. China Summit. Press Release. EU – China Summit (Brussels, 20 September 2012) – EU Relations with China. *Factsheet*. URL: <http://eeas.europa.eu> (дата звернення: 10.03.2022).
2. EU27 deficit in trade in goods with China down to 67 bn euro in the first six months of 2012. *Eurostat Newsrelease*. 135/2012 – 18 September 2012.
3. Huafei Q. Contemporary Chinese Foreign Affairs and International relations. Beijing : Current Affairs Press, 2012. 428 p.
4. Ross John. The rise of China's global companies. *China Today*. 2013. Vol. 62, No 12. P. 82.
5. Venger V. Перспективи українсько-китайського співробітництва у промисловій сфері: інтереси Китаю та можливості України. *Європейський науковий журнал економічних та фінансових інновацій*. 2018. № 1(1). С. 6–16. URL: <https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/24>.
6. Захарін С. В., Лі Інін, Ван Веньцзянь. Активізація українсько-китайського економічного співробітництва. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка»*. 2016. Вип. 2. С. 28–32.
7. Костенко Н. Геоелекономічний вимір залучення країн у глобальну торгівлю. *Економіст*. 2011. № 1. С. 17–19.
8. Лавнікевич Д. Бійся китайців, які приносять дарунки. *Дзеркало тижня*. 2018. № 32. URL: https://dt.ua/finances/biysya-kitayciv-yaki-prinosyat-darunki-287105_.html.
9. Родченко В. Б., Прус Ю. І. Глобальні орієнтири просторового розвитку в сучасних умовах: виклики для України. *Соціальна економіка*. 2018. Вип. 55. С. 50–61.

REFERENCES:

1. China Summit. Press Release. EU – China Summit (Brussels, 20 September 2012). EU Relations with China. *Factsheet*. Available at: <http://eeas.europa.eu> (accessed 10 March 2022).
2. EU27 deficit in trade in goods with China down to 67 bn euro in the first six months of 2012. *Eurostat Newsrelease*. 135/2012. 18 September 2012.
3. Huafei Q. (2012) Contemporary Chinese Foreign Affairs and International relations. Beijing: Current Affairs Press, 428 p.
4. Ross John. (2013) The rise of China's global companies. *China Today*. Vol. 62, no. 12, p. 82.
5. Venger V. (2018) Perspektyvy ukrainсько-kytayskoho spivrobitnytstva u promyslovii sferi: interesy Kytaiu ta mozhlyvosti Ukrainy [Prospects of Ukrainian-Chinese cooperation in the industrial sphere: China's interests and Ukraine's capabilities]. *Yevropeyskyi naukovyi zhurnal Ekonomichnykh ta Finansovykh innovatsii*, 1(1), 6–16. Available at: <https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/24> (accessed 10 March 2022). (in Ukrainian)
6. Zakharin S. V., Li Inin, Van Ventsian (2016) Aktyvizatsiia ukrainсько-kytayskoho ekonomichnoho spivrobitnytstva [Intensification of Ukrainian-Chinese economic cooperation]. *Naukovyi visnyk Mukachivskoho derzhavnoho universytetu. Seriya «Ekononika»*, no. 2, pp. 28–32.
7. Kostenko N. (2011) Neoeconomichnyi vymir zaluchennia krain u hlobalnu torhivliu [Geoeconomic dimension of attracting countries to global trade]. *Ekonomist*, no. 1, pp. 17–19.

8. Lavnikevych D. (2018) Biisia kytaitsiv, yaki prynosiat darunky [Be afraid of the Chinese who bring gifts]. *Dzerkalo tyzhnia*, no. 32. Available at: https://dt.ua/finances/biysya-kitayciv-yaki-prinosyat-darunki-287105_.html.
9. Rodchenko V. B., Prus Yu. I. (2018) Hlobalni oriientyry prostоровoho rozvytku v suchasnykh umovakh: vyklyky dlia Ukrainy [Global landmarks of spatial development in modern conditions: challenges for Ukraine]. *Sotsialna ekonomika*, no. 55, pp. 50–61.